

UNAST

ESTONIA" LAVAL

Ulemisi ra-
dööruhma-
d chitada
che kivi-
ra Kurki-
ar', mida
on ainult
jaaluseks,
s akna all
siga orust.
Einaril hinges on sündinud juba
muutus, on veel vaja ainult tõi-
get, mis ta lõplikult vabastaks so-
viniistlikest vaadetest. Selle tõuke
annab Einarile kohtumine Vene-
maaga.

Ta tuleb sõjast tagasi teise in-
mesena. Ta on õppinud oma naab-
reid, kellest ainult halba räägit, Ku-
lähemal tundma. Ta mõistab selle
vale kogu suurust, millega teda
eluaeg toideti. Midegi pole muu-
tunud, kuigi on palju verd valatud
Laias Soomes pole tema jaoks ik-
kagi rohkem maad kui kajakün-
gas jalge all. Kohutamine nõuko-
gude inimestega on õpetanud teda
elu nägema uues valguses. Nüüd
ei kavatse Einar enam aastatum-
neid oodata, kuni peremees oma
ma näiliselt lootusetu olukord ei vii
vendumuse, et uus elu peab ometi
varsti algama ka Soomes, tekitab
temas tegevusloha. Ta laulab ven-
nale Vilhoie väimustatult kaasa:
"Tuul jõudkud ära uhuh". Pere-
mees märkab, et ori kipub tal
kääst ära libisema, ta tuleb oma
ostu-müügilepinguga, mis varem
oli olnud Einaril elu igatsuseks,
Kuid härra Kurkimäki eksib. Ei-
nari teab nüüd kõige hinda, ta

tunneb ka enese hinda. Ta käris-
tab lepingu puruks ning paiskab
peremehele näkku: „Mul pole teie
maad tarvis, ma võtan selle ise kui
vaja.“ Eljase, kes ajab fasti-
likku revanšijuttu, peksab ta läbi.
Nüüd ta pole enam kuulekas ori,
vaid inimene, kes nõuab oma osa.
Teda ei osteta enam thegi paberit-
ga härradele tööloomaks. Soomes
on algamas uued ajad.

„Estonia“ kollektiiv on õigesti
mõistnud Grini teose ideed ja selle
vaatajale avanud sügavalt liiguta-
vas etenduses. Mäkitupalase Ei-
nari ärkamises me tunneme kogu
tõrva ja ekspluaateeritava Soome
ärkamist. Kehvik Einaril ja härra
Kurkimäki tõusevad lavastuses,
nagu nad olid jutustuseski tüüp-
kuldüks, oma klassi esindajaks.
Sealjuures on aga nad säilitanud
oma individuaalsed looned, on ela-
vad inimesed. Lavastaja Leo Kal-
met on õnnelikult suutnud hoiduda
plakatlikkusest, näidendi sügav-
mõte kasvab välja inimeste igapäe-
vasest tööst ja tegevusest nagu ise-
enesest. Lavastuses on tabatud ka
Grini teose stiili, omapäraselt patee-
tikat ja karget lüürikat, mis eriti
avalduid Einaril suhetes oma nais-
ja lastega, samuti tema venna
Vilho ja oma isamajaga sidemend
kahestava kulaku tütre Hilda va-
hekorras.

Einaril osa mängis NSV Liidu
rahvanäitleja Ants Lauter. Selle
vaese soome moonaka kuju tuleb
kindlasti lugeda Lauteri loomingu
paremate saavutuste hulka. Töö-
murdja, ausa, otsekohese soome
mäkitupalase karakter avanes va-
tajale kogu oma rikkuses ja mit-
mekülgsuses. Me näeme algul Ei-
nari aeglase mõlemisega kodanliku
propaganda kütikes oleva kehviku-
na, kes unisib oma maast ja on
kõiges kuulekas peremehele. Nagu
paksust jääkorras läbi hakkavad
pikkamööda tungima tema pähe
mõtted, et maailmakord, mis on
määratud kehviku igavesse orjusse
ja viirelemisse, peremehe äga ela-

ma külluse ja tööra logelemisele,
pole õige. Olse ürgjooliselt äga
pühkeb Einaris rõõm, kui ta äkki
täte selgusega taipab maailma asja-
de õiget seost, kui ta aru saab,
kes on ta naabrid, nii see, keltest
on räägitud ainult halba, nõukog-
gude rahvas, ja teine, kes teda
eluaeg on kurmanud kulak Kurki-
mäki. Haarav on Einaril-
Lauteri vihasööst, kui ta pillutab
kaljult alla tema eest aastaid vai-
gust ja soojust varjanud kivid. See
stseen omandab otse sümboolse jöu.
Nii nagu töömehe tugevatest kä-
test lendavad kivid, nii purub tuul
lõunast ära söödikud ränva tur-
jal.

Einaril ei ole mitte ainult töö-
rühmaja kehvik, ta on oma nai-
sele hea mees ja lüsielõrn isa.
Tal on kaastundlik süda oma vae-
vatud seitsimehe vastu. Tema
hingelised rikkused, tema iseloomu
õilsad jooned avalduvad tii igapäe-
vase elu piisajades nagu poja õnge-
rõva parandamisel kui ka elu tähtsa-
tel verstapostidel, nagu siis, kui ta
saabub sõjast rüpa, rübalõunud
sõdurina ja mitme aasta järel em-
bab naist ja lapsi. Kui palju röö-
mu, õrnust, aastaid kestnud igat-
susi, läbielatud vaeva ja muret
kostab sel hetkel Einaril-Lauteri
kahes lihtsas sõnas: „Saime kok-
lasi kätkevad kirglik hukkamõist
nende vastu, kes sõdu vabrit-
seerivad ja õhutavad, kes lihtsaid
töönimesi lahutavad nende pere-
kondadest ja paiskavad tule ja
raumõllu, tapatalgusse.

Isegi seal, kus Einaril ei räägi
ainustki sõna, kus ta kangekaelselt
vaikib, kui peremees tuleb teda, sõ-
jast kojuaasnut, tervitama, tun-
neme me, kui Einaris kõlk kää-
rib, kuidas temas tekivad hoopis
uued mõtted, mis ei töota head pe-
remehele. Ja peremehe tervituseks
väljasirutatud käsi jääbki õhku
rippuma. Vaenlasele ei anna Einaril
kätt. Siitpeale on vahekorrad sel-
ged.

Hoopis uuest küljest avab meile
Lauter Einaril kuju sees Vilho ja
Hilda vahekorraga. Me näeme, kui
das raske mõtlemisega kehvik hak-
kab kavaldama, et noori kokku
juhtida, kuidas ta seda teeb suure
taktitudnega ja seemise muhulemi-
sega. Siin on nii palju peeni hin-
Einaril näilise karmi olemuse taga.
võrdeks lavastuses, sest autor ei
ole teistes osadesse paigutanud
nii rikkalikku elulist sisu, kuid
head kordaminekut võib märkida
teistegi osalistel juures.

Nii löi Rudolf Nuude Vilhost, Ei-
nari nooremast vennast, veenva
kuju kui mehést, kes suurepäraselt
mõistab klassivastuolusid soome
ühiskonnas ja püüab ka oma venda
nägiaks teha. Südamlik ja soe
oma venna ja selle perekonna vas-
tu, on Nuude-Vilho kindel ja van-
kumatu vaenlase vastu. Tema va-
hekorrad Hildaga on klassivastuolu-
dest tumestatud, kuid mehiseit
võitleb ta oma tunnetega. Me näe-
me, et Vilho on raske tüdrukust
loobuda, kuid ta astuks selle sam-
mu, et mitte saada oma klassi reel-
jaks. Hoo ja tulussega laulab
Vilho laulu lõunatuulest, mis sõb-
dikud ära puhub. Särava huumo-
riga jutustab ta oma anekdoote pika
taibuga soomlastest ja vallatleb
lastega. Tundub, et Nuude on sel-
lest osast kõlk võtnud, mis võtta
andis.

Suulase Paavo, kelle saatus veelgi
raskem on kui Einaril, kes tihhi
uputab oma mured viinasse, kuid
kes on säilitanud oma sisemise sõi-
tumuse ja omab teravat klassi-
vaistu, andis ENSV teeneline näit-
leja Hugo Laur väga eluliselt ja
mõnusa huumoriga.

Aleksander Randviir härra Kur-
kimäena oli küllaltki vastik kulak,
kes oma sealjuures rea isikupära-
seid jooni, mille tõttu oli välditud
plakatlikkus. Kurkimäega on Rand-
viir teinud tubli samnu edasi oma
klassivaenlase kujude reas. Tema

kulak ei oinud enam kulak „üldse“,
vaid konkreetne isik, härra Kurki-
mäki. Selle härra kulaklikud omä-
dused äga avaldusid küllaltki veen-
val kujul.

Hästi ei tahaks leppida Lembit
Rajala Eljasega. Siin on tegemist
paadunud fastiga Soome välja-
andes, tigeada vaenlasega, kes küll
oma nahka hoiab, ise rindele „rys-
säsüd peksma“ ei julge minna, kuid
kes tagalas on seda öelam ja vap-
ram. Rajala kehastuses jäi Eljas
pehmevõitu praalijaks argpüksiks,
Seesugust vaenlast Einaril läbi-
peksita polnud suur asi.

Korralikult tulid oma osadega
toime Olev Eskola Kurkimäe tüli-
himulise poja Vihtorina, Meta Luts
Einaril naise Elsana, Heli Viisimaa
Kurkimäe tütre Hildana, Laine
Mesikäpp ja Asta Lott Lauri ja
Martana.

„Tuul lõunast“ on väga aktuaalne
lavateos. Ta näitab, kuidas pärast
Teist Maailmasõda demokraatlikud
jõud tugevnevad, kuidas asiaküm-
neid kapitalistliku propagandiga
pimeduses hoiatud rahvamassid
kokku puutudes nõukogude inimes-
tega ärkavad ja hakkavad oma osa
elust nõudma. Ja kui ka veel praeg-
gu Soomes Einarid istuvad oma
kaljuküngastel ja härrad Kurki-
mäed oma sadadel hekkaridel
rammusal mullal, siis see olukord
ei saa enam kaua kesta. Rahvas,
kui ta on kord juba tundnud tuult
lõunast, vabaduselu, ei lase en-
dalt enam võtta päikesepaistet ja
soojust.

Ka praegu püüab soome reakti-
oon aktiveerida oma avantiirist-
likku Nõukogude-vastast poliitikat,
kuid soome rahvas ei lase enam
ennast petta. Einarid ja Paavod
teavad, kes on nende sõbrad ja kes
vaenlased.
Teater „Estonia“ lavastus „Tuul
lõunast“ on oma poliitiliselt aktuaal-
susest ja teravusest ning õnnestu-
nud kunstiliselt eredalt vormit tä-
helepanuvääriiv teatrisündmus.
H. Luumet